

Poštnina plačana v gotovini

Cena Din 3

DRAMA

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI 1929/30

IZHAJA ZA VSAKO PREMIJERO

UREDNIK: CIRIL DEBEVEC

Grob neznanega vojaka

Premijera 19. oktobra 1929

*Elegantna dama
in gospod*

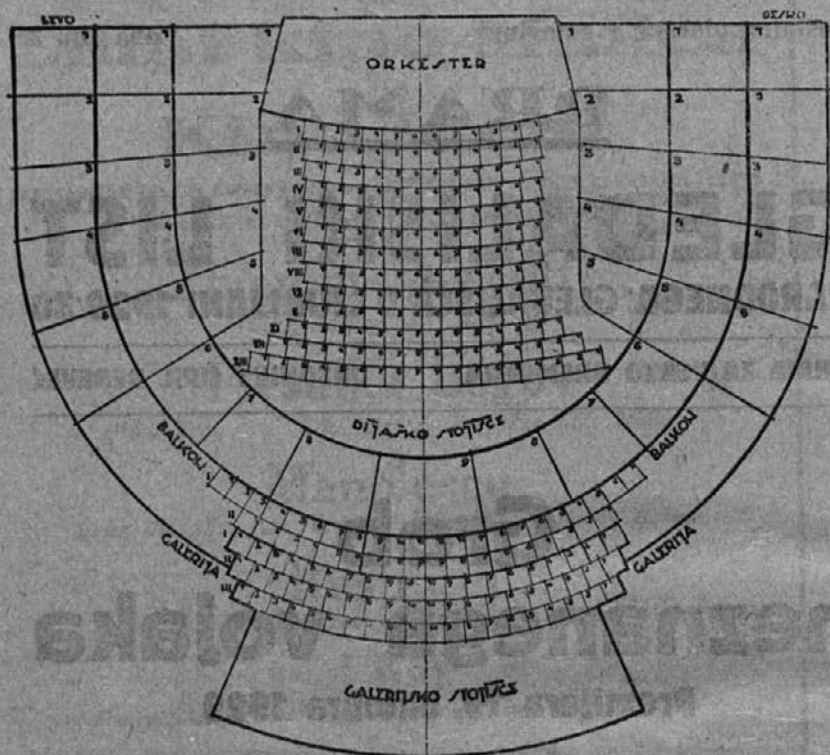
kupujeta nogavice in rokavice le v

specijalni trgovini

V. LESJAK

ŠELENBURGOVA ULICA 3

RAZVRSTITEV SEDEŽEV V DRAMI

JUTROVI MALI OGLASI

PRODAJO

KUPIJO

POSREDUJEJO

**VSE in
VSAKOMUR**

Oglasni oddelek »JUTRA« **LJUBLJANA**
PREŠERNOVA UL. 4

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

Izhaja za vsako premijero

Premijera 19. oktobra 1929

E. Sée: Grob neznane vojaka

Dvoje mojstrskih del je postavilo Paula Raynala na čelo pisateljev njegove generacije: »Gospodar svojega srca«, vprizorjeno v Odeonu dve leti po vojni in ponovljeno v istem gledališču l. 1927., ter »Grob neznane vojaka«, ki je bilo za časa vprizoritve (Comédie-française 1924.) tako sramotno prezrto in o katerem je od tedaj ves tisk hvalil njegovo vrednost, njegovo pomembnost, dočim je drama nastopila svojo slavno pot po svetu.

»Grob neznane vojaka« je najlepša tragedija, najbolj sintetična od vseh, kar jih je navdahnila svetovna vojna. Kljub svoji liričnosti (toda vedno jasni in razumljivi) in kljub svojevrstnemu tu pa tam skoro simfoničnemu izražanju (Raynalova umetnost je takorekoč muzikalna) varuje »Grob« vendarle vedno dramatični ton in akcent. V njem je dejanje, dvojno dejanje, notranje in vnaje, ki se pred nami razvija do razpletka. Do zaključka so si osebe povedale vse, kar so si imele povedati; doprinesle so pred nami popolni dokaz (človeški in ideološki) za vse, kar so bili; izpolnili so velik, odločilen trenutek svoje usode. Ta usoda treh bitij, bojavnika, njegovega očeta in njegove neveste se odigra pred nami v nekaterih urah za časa vojne; in kakor pri tragikih XVII. stoletja tako se tudi tukaj varuje enotnost kraja in skoro tudi enotnost časa. Tragedija predstavlja trčenje Fronte ob Zaledje; vojak, ki je prišel po štirinajstih mesecih odsotnosti »na dopust« razodene duševnost, bitij, ki jih je pustil doma. Od prvega srečanja, že po nekaterih izmenjanih besedah, po nekaterih opazovanjih, spoznava vojak polagoma grozotno razdaljo, ki ga odslej loči od tistih, ki sta mu od vseh najdražja: od očeta in neveste.

Prvi, ki prebiva skupaj s svojo snaho, ki upravlja posestvo in premoženje svojega sina, živi brezskrbno v blagostanju, na varnem, v »podzavednem« ugodju; zanaša pa se na bojavnike, na svojega

bojevnika, da bodo deželi kmalu dobojevali zmagoslavni mir. Auda, dvajsetletna vojakova nevesta, ki je polna občudovanja za izvoljenca svojega srca, pa je vznemirjena in prestrašena zaradi dolgotrajnosti vojne. Težke zmede napadajo doraščajoče dekletke. Auda zadvomi nad samo seboj; v svoji iskrenosti se obtoži, da ni več vredna sprejemati ljubezni, ki jo vzbuja, ker jo, mogoče, ona sama več ne občuti. Toda novodošlec, »človek iz fronte«, junak posvečen žrtvi, odpušča in dopušča take slabosti. On, ki izvršuje tam zunaj tako tragične naloge, on vé dobro, da mora izpolniti tukaj v zaledju drugo nalogo, še mnogo bolestnejšo, še mnogo mučnejšo in da mora dvigniti do svoje lastne višine srce in dušo teh obeh »slabičev«. Vendar časa ni več izgublјati. Kajti komaj je dospel, že ga pokliče brzojavka njegovega stotnika nazaj na fronto. Dopust, ki bi moral trajati tri dni, se je nenadoma skrčil na borih šest ur! Treba jih je dobro izrabiti.

Poskusimo!... Z očetom se bomo bavili pozneje, zjutraj, ob zori. Trenutno je treba »poživiti« srce neveste, omahujoče izvoljenke, napraviti je treba iz tega mladega dekleta ženo, prevzeto, srečno in do kraja zadovoljno, ženo, ki ga ne bo nikoli več pozabila. Vrh tega se mu ponudi še sama, vsa drhteča, vroča in koprneča, da bi mogla osrečiti svojega zaročenca. Noč dopusta postane tako noč poroke, blagoslovljena od ubogih mrtvih tovarišev, junaških spremljevalcev vojaka-moža.

V drugem dejanju se nagiba noč h kraju. Zarja vstaja, ista, ki je nekoč zasijala Romeu in Juliju. In ko zasine, opazita in občutita oba zaročenca, da sta zdaj bolj daleč drug od drugega kakor »prej«. Zakaj? Zato, ker je nevesta-žena tvegala neprevidnost in hotela izvedeti čisto resnico o vojni in o verjetnem trajanju vojne; in ko izve od moža, da se je vojna komaj začela, se nesrečnica zgrudi, zaihti in z grozo krikne svojo izpoved, da je malo, ubogo, brezmočno in pozabljivo bitje, ki ni več sposobno rešiti in varovati čustva, ki ga bo odsotnost oslaibila, ki ga je že oslabil, da že zdaj ne ve ali ga ljubi še, njega, ki jo je pravkar v svojem objemu vzbudil k ljubezni! Tukaj se ta takó drzna, tako obupno človeška scena odbije in »naraste« kakor pravimo. Mož-vojak je sprejel hrabro okrutno, neusmiljeno priznanje svoje družice, zato pa ji on s svoje strani — zaupnost za zaupnost — krikne drugo resnico. Zato, da je tu, da je sploh dobil ta dopust, to se pravi zato, da bi spet videl svojo nevesto, da bi preživel eno uro v njeni bližini, zato se je javil in tvegati smrtno nevarnost, nevarnost, ki je skoraj usodna, kajti oditi mora jutri v patrulji na mesto, od koder se prav gotovo ne bo več povrnil. Lahko je uganiti muke in prepozno kesanje uboge zaročenke. Opra-

vičuje se. Trka si na prsi. Iskreno prosi odpuščanja in prejme ga v rahlem objemu žalnega junaka, ki jo uspava kot malo nebogljeno dete. Zdaj šele, zdaj lahko zajoka on, vojak vpričo morilske zarje, ki že prihaja.

V zadnjem dejanju je dopusta že konec. Mučeništvo bojavnika se nagiba h kraju. Pripravlja se na odhod. Toda, prej je še treba izravnati račune z očetom, kajti starec se, ljubosumen na čast svoje bodoče snahe (ali pa čisto preprosto, sploh ljubosumen) zgrozi nad zlim činom svojega sina. Ampak sin mu odgovori ostro in kruto, brani se in se opraviči (mar nima vseh razlogov za svojo opravičbo?) tako, da pride med obema možema, med mladim in starim, med fronto in zaledjem, skoraj do dejanskih nasilnosti. Na srečo se stari zave, spozna junaštvo in žrtev vojaka, spozna njegovo pravico, da je na predvečer svoje smrti živel in življenje dajal. In zdaj prosi očē svojega otroka odpuščanja in kakor je vojak oprostil Audi, tako oprosti tudi očetu; Audu pa, ki je nenadoma očiščena, plemenita, povrnjena sama seti, priseže, da se bo odstranila, da bo živela v samoti, da bo sledila vojaku v smrt, če bi umrl. On pa na to ne pristane ter odide potem, ko je izpolnil svojo posvetno misijo in ko je ukazal njima, za katera gre v smrt, da živita in da bosta srečna.

Skoraj nemogoče je predstaviti lepoto, plemenitost in veličino takega dela, ki tako visoko nadkriljuje vse druge. Pred delom take vrste ni mogoče drugega, kakor klanjati se s spoštljivim občudovanjem. To delo je, poudarjam, najpomembnejše in najbolestnejše maščevanje od vseh, karkoli jih je vojna navdahnila; obenem pa je brezobzirna obtožba, srce trgajoča himna, natančna in popolna slika bojevnške duše za časa svetovne vojne.

Prihodnje premijere.

Tekom meseca oktobra bo vprizorila drama prisrčno Achardovo veseloi gro »Življenje je lepo« v glavnih vlogah z go. Miro Danilovo in g. Levvarjem ter v režiji g. prof. Šesta.

Novembra pa bo prišla na vrsto slovita Schillerjeva tragedija izza strahovlade španskega kralja Filipa II. in španske inkvizicije »Don Carlos«. Režijo tega dela ima g. Ciril Debevec.

Grb neznane vojaka

Tragedija v treh dejanjih. Spisal Paul Raynal Oton Župančič. Režiser Ciril Debevec.

Vojak		C. Debevec
Starec		M. Skrbinšek
Auda		Šaričeva

Čas

Blagajna se odpre ob pol 8.

Parter: Sedeži I. vrste	Din 30
„ II. - IV. vrste	„ 28
„ V. - VI. „	„ 26
„ VII. - IX. „	„ 24
„ X. - XI. „	„ 22
„ XII. - XIII. „	„ 20

Lože v parterju	Din 100
I. reda 1 - 6	„ 100
„ 6 - 10	„ 120
II. reda 1 - 5	„ 70
„ 5 - 10	„ 75
Peti ložni stoli v parterju	„ 20
„ I. redu	„ 25
„ II. redu	„ 15

Načetak ob 8.

Konec ob 10.

Balkon: Sedeži I. vrste	Din 22
„ II. „	„ 18
Galerija „ I. „	„ 14
„ II. „	„ 12
„ III. „	„ 10
Galerijsko stojišče	„ 2
Dijaško stojišče	„ 5

VSTOPNICE se dobivajo v predprodaji pri gledališki blagovni hiši od 10. do pol 1. in od 3. do 5. ure

D

Literarna kritika o Raynalovem delu

Adriano Tilgher: Z »Grobom neznanega vojaka« je dosegel Raynal Evropsko slavo.

To ni, kakor je nekdo dejal, tragedija samo té vojne in samo te odsotnosti, temveč je to tragedija vseh vojn in vseh odsotnosti. Res je, da ima ta tragedija vsesplošno veljavo, ker je to tragedija vojne in odsotnosti vobče, toda ima jo vendarle samo zato, ker je to tragedija té vojne, ki smo jo pravkar preživeli. Zakaj, katera druga vojna je zahtevala takó do kraja vse poedince naroda, odrezala fronto takó temeljito od zaledja in ločila generacijo sinov tako globoko od generacije očetov kakor ravno svetovna? Katera druga vojna je zamorila tako splošno vsako vojno navdušenje in se opirala, da je bila sploh še znosna, na ono trdno voljo brez vsakih iluzij? Katera druga vojna je bila tako grozna in strašna tragedija pokolenja, kakor je bila to svetovna vojna?

Kakor »Gospod svojega srca« (prva drama Paula Raynala) je tudi »Grob« corneillovska tragedija, ki pa vendar v nasprotju s prvo zastavlja korenine v najaktualnejšo in najbolestnejšo realnost. To je tragedija borbe absolutnega z relativnostjo, borbe duha s prirojenostjo, borbe volje s strastmi, čudmi in navadami, borbe idealov z resničnostjo. Tudi ti ideali nosijo kakor v »Gospodu« tipično francoske poteze: to so ideali viteške časti, zvestobe dane besede, občanske kreposti, z izločenjem vsega mističnega in nadnaravnega življa. To je junaški racionalizem in corneillovski voluntarizem.

»Grob« ima vse karakteristične znake klasične tragedije: majhno število oseb, zgoščenost dejanja v najmanjšo dobo (komaj sedem ur), napetost čuvstev, izbičanih do skrajnosti ter plemenito, vznešeno in stilizirano besedo.

V nobenem drugem delu ne daje vojna občutiti svoje ogromne navzočnosti v toliki meri kakor ravno v tej drami: poročna soba v samotni hiši, v pokojni tišini polja in noči, dvojica, ki čaka zarje, ki vrže oba spet v peklo življenja; to vse je véliko, stvariteljsko delo pravega pesnika.

•

Julius Bab: »Na žalost moramo priznati, da v Nemčiji v vsem tem težkem desetletju, pri vsej neskončni vojni in revolucijski dramski literaturi nismo ustvarili ničesar, kar bi se po človeški čistosti in jasnosti, po umetniški preprostosti, silnosti in dostojanstvu smelo primerjati s francosko dramo Paula Raynala »Grob neznanega vojaka«.

P. Raynal: Odlomki iz „Groba neznanega vojaka“

AUDA: Moj mož!

ON: To je najlepša vseh porok. Najsvetejša. Kdo je imel pravico, kaj o moji poroki vedeti ali jo videti? Ti in jaz. In tu sva.

AUDA: In vendar, če bi me kaj zadrževalo, da bi si pomišljala...

ON: Nič.

AUDA: Bi bilo to, da sem tako srečna v tem tako žalostnem letu.

ON: Ta pomislek je prelep, da se ne bi bil tebi vzbudil. Vem, v Franciji letos nimajo ljudje pravice biti srečni. Francija izpljuva tiste, ki si jo jemlje v zaščiti uboge fronte. Jaz pa sežem po nji brez strahu, da bi me fronta proklela, ker prihajam iz nje in se vračam vanjo! Naj me le vidijo vsi bojovníki! Rad bi jih imel tuka! Od srea jih povabim na to pirovanje, vse žive in mrtve.

AUDA: Mrtve?

ON: Moje. Moje izgubljene prijatelje, ki bi v drugačnih časih bili tu. Kje so? Vabim jih. Če bi živeli, bi bili na svoji postojanki. Ker so mrtvi, utegnejo priti. Naj pridejo! Brez njih moje veselje ne bo popolno. Kličem jih.

AUDA (v grozi): Če bi te slišali!

ON (resno): Slišali so! (s poudarkom) Tu so.

AUDA: Groza me zgrinja!

ON: Smehljajo se ti.

AUDA (ponižno): Naj bodo pozdravljeni!

ON (vzame čašo): Pijem na najino srečo!

AUDA: Jaz ti bom točila.

ON: Pripravili so šest čaš. Imel sem pet prijateljev. Račun je v redu. Pozdravljam, zahvaljujem in objemam tebe: François Rexens, ki si padel pri Morhangeu; tebe, Philippe Sahuc, padel pri Charleroiu; tebe, Richard de Dambeau, padel na Marni; tebe, Jean-Joseph Trebosc, padel na Yseri; tebe, Alain Vouré...

AUDA (drhte): Alain Vouré!

ON: Padel v petek večer pred mojimi očmi, umrl na mojih kolenih kakor dete, v jarku pri Tahureu, rdeče pobarval moj plašč, žalosten in vdan... in ki mi je v zadnjih vzdihih, s pojemajočim glasom izrecno naročil zate svoje častitke k najini sreči... Bodita srečna! To so njegove zadnje besede... In to so tisti, ki sem si jih bil izbral, da bi me spremljali v življenju. Predobro sem izbral... Prijatelji moji! Moji zvesti tovariši! Bratje! Ste zadovoljni, da sem srečen?... Vam je po volji ta turobna radost?... (Molči, poslušajoč mrtve.) Zadovoljni so. Napijem jim! In zdaj nenadoma več ne vem, ali je to, kar dvigam s konci svojih prstov, kupa ali kelih — in ali bom pil, kakor pri povzdigovanju, vino drage do-

mače zemlje, ali posvečeno kri, s katero so jo napojili, ko so jo čuvali.

AUDA (ihite): Joči z menoj!

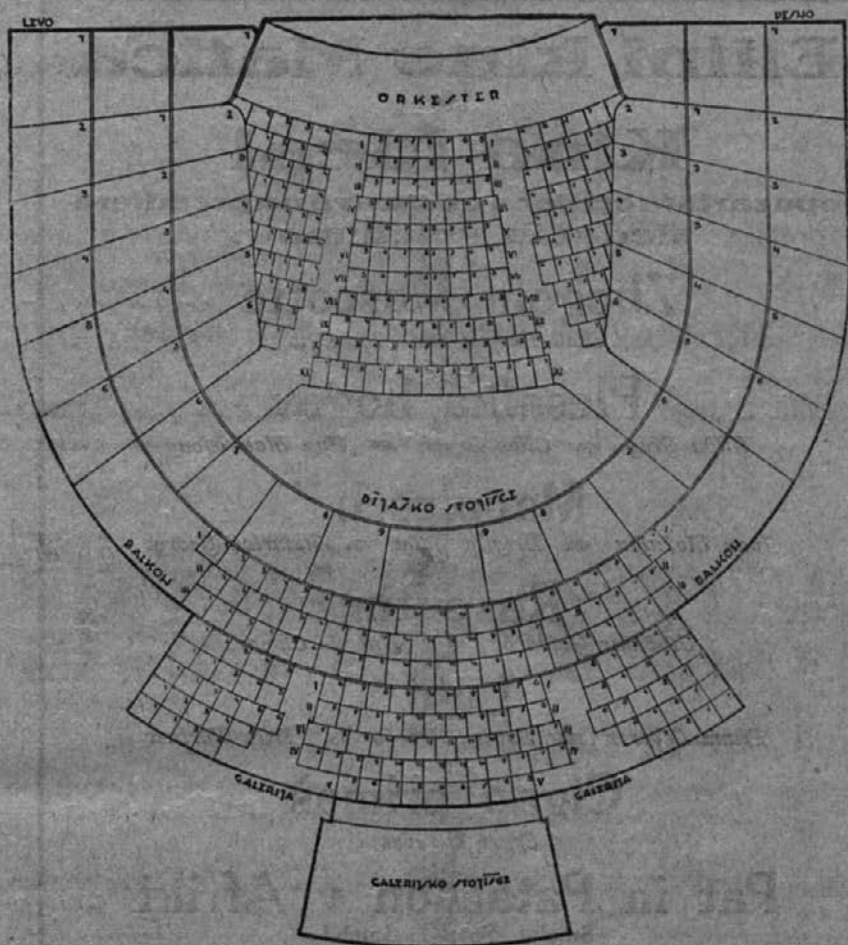
ON (vrže kupo ob tla, ko je izpil): Če bi znal!

AUDA: Moj Bog, preveč je, preveč je! Te stvari ne bi bile smele priti nad nas! Ne bi smelo biti take vojne! Midva bi se ne bila smela srečati, ne ljubiti. Vse to se ne bi bilo smelo zgoditi! In sploh ne bi smelo biti moških in žensk, zakaj vsi smo sposobni srečo sprejemati in jo ljubiti, in dovolj brezumni, da ji hitimo naproti, in prenesrečni, da bi jo kedaj dosegli, in preubogi, da bi jo zaslužili!

ON: Kako vas ljubimo, ve, naša dekleta! Kadar kdo v kaki skupini spregovori o ženski, umolkne vse in vsak sanja na tistem svoje sanje. Od vseh slik, ki vstajajo v njegovem spominu, vidi samo eno, pozna sam eno. In vendar jih vidi in ljubi vse, zakaj vse so se mu zlele v eno samo podobo; in v nji je mogoče najbolj vtelešena Domovina. Ne pomilujte njih, ki jih ne boste nikdar več videle. Odnese vas bodo s seboj take, kakršne ste jim dale za slovo svoj zadnji smehljaj. V teh krvavečih dušah bo vaša mladost sijala v večnost.

ON: Ne bojim se ničesar več, ker nimam ničesar več. Ničesar ne želim, ničesar ne zahtevam. Nemara sem se že ločil od življenja, kakor ljubezen iz tvojega srca... Ako si me ti mogla pozabiti, kaj mi naj še prinese bodočnost! Nisem ljubosumen na srečo, ki se bo rodila po nas na zemlji. Toda naš spomin naj bi ohranil vsaj malo toplote! Ne dajte, da se pogrezne v pesek stoletij ta spomenik bolečin, ki smo ga nagrmadili! Prerajena domovina bo izšla iz nas! Bodoča Francija bi morala postaviti svoje temelje na ogromno gomilo vseh teh mrtvecev, ki ne bodo imeli drugega nagrobnika! Da nas bo trajno pomnila in objekovala! Da naša zla usoda ne skrepeni v njenih analah! Vidiš, ta ledena pozaba, ki se bo razprostrla, je naša groza in naša muka! Ah, da bi vstal nekdo iz naših vrst, ki ima glas dovolj močan, da bi govoril o nas bodočim rodovom! Nič drugega, samo spomniti se mu bo treba... Še enkrat pogledati, kar je gledal... In potem samo odpreti usta! Krik, ki bo planil iz njih, bo preletel vekove. Kdo ve! Nemara bo prodrlo celo do nas...

RAZVRSTITEV SEDEŽEV V OPERI

Protinikotin „Nicotless“

je zdravju neškodljivo,
sigurno raztrovalno de-
lujuče sredstvo, ne da
bi vplivalo na kvaliteto,
okus in aromo tobaka.
Dobi se v lekarnah, dro-
gerijah in trafikah

Elitni kino Mafica in Kino Ideal

opozarjata cenjeno občinstvo na premijere
sledočih velefilmov:

Zbogom Mascotte

Lillian Harvey in *Igo Sym*

Plesalka bogov

Gilda Gray in *Clive Brook* in *Ana May Wong*

Manolescu

Joan Možuhin in *Brigita Helm* in *Heinrich George*

Rasputin

Vladimir Gajdarov in *Grigorije Chmara*

Lulu

Franz Lederer in *Louise Brooks* in *Fritz Kortner*

Cigan primaš

Ernst Verebes

Pat in Patachon v Afriki

Smeh! Smeh! Smeh!

S. O. S.

Eiane Haid in *Alfons Fryland*

Baskervilski pes

Detektivski velešlager po znamenitem romanu Sherlock Holmesa

Štirje vragi

Grof Monte Christo

Po romanu A. Dumasa

Žena brez sramu

Greta Garbo in *John Gilbert*

Prebujenje

Vitma Banky

Stric Tomova koč

Po znamenitem istoimenskem romanu

Melodija krvi